

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEJ ADVOKÁTKY
VERICA TRSTENJAK
prednesené 28. novembra 2012¹

Vec C-645/11

**Spolková krajina Berlín
proti
Ellene Mirjame Sapirovej,
Michaelovi J. Bussemu,
Mirjame M. Birganskej,
Gideonovi Rumneymu,
Benjaminovi Ben-Zadokovi,
Hedde Brownovej a i.**

[návrh na začatie prejudiciálneho konania podaný Bundesgerichtshof (Nemecko)]

„Nariadenie (ES) č. 44/2001 — Článok 1 ods. 1 — Článok 6 bod 1 — Pojem „občianska a obchodná vec“ — Plnenie poskytnuté bez právneho dôvodu štátnym orgánom — Vymáhanie plnenia prostredníctvom súdu — Súdna právomoc založená na vecných súvislostiach — Úzka súvislosť nárokov — Žalovaný s bydliskom v treťom štáte“

Obsah

I	– Úvod	3
II	– Právny rámec	4
	A – Právo Únie	4
	B – Vnútroštátne právo	6
	1. Gesetz zur Regelung offener Vermögensfragen (zákon o úprave nevyriešených majetkových otázok, ďalej len „Vermögensgesetz“)	6
	2. Gesetz über den Vorrang für Investitionen bei Rückübertragungsansprüchen nach dem Vermögensgesetz (zákon o prednosti investícií v prípade nárokov na vrátenie podľa Vermögensgesetz, ďalej len „Investitionsvorranggesetz“)	6
III	– Konanie vo veci samej	7

¹ — Jazyk prednesu: nemčina.
Jazyk konania: nemčina.

IV – Prejudiciálne otázky	8
V – Konanie pred Súdny dvorom	8
VI – Tvrdenia účastníkov konania	8
A – O prvej prejudiciálnej otázke	8
B – O druhej prejudiciálnej otázke	9
C – O tretej prejudiciálnej otázke	9
VII – Právne úvahy	10
A – O prvej prejudiciálnej otázke	10
1. O nevyhnutnosti autonómneho výkladu pojmu „občianske a obchodné veci“	10
2. O relevantnosti judikatúry týkajúcej sa článku 1 Bruselského dohovoru v súvislosti s výkladom článku 1 nariadenia č. 44/2001	10
3. Judikatúra týkajúca sa článku 1 Bruselského dohovoru v súvislosti s výkladom článku 1 nariadenia č. 44/2001	11
a) Rozsudok LTU	11
b) Rozsudok Rüffer	11
c) Rozsudok Sonntag	12
d) Rozsudok Baten	12
e) Rozsudok Préservatrice foncière TIARD	13
f) Zhrňujúce posúdenie judikatúry týkajúcej sa článku 1 Bruselského dohovoru	13
4. Pokračovanie v judikatúre rozvinutej v súvislosti s článkom 1 Bruselského dohovoru po nadobudnutí účinnosti nariadenia č. 44/2001	13
a) Rozsudok Apostolides	13
b) Rozsudok Realchemie Nederland	14
5. Uplatnenie kritérií judikatúry na skutkový stav konania vo veci samej	14
a) Povaha právneho vzťahu existujúceho medzi účastníkmi konania	14
b) Predmet sporu	15
6. Predbežný záver	16
B – O druhej prejudiciálnej otázke	16
1. Judikatúra Súdneho dvora týkajúca sa pojmu „úzka súvislosť“ v zmysle článku 6 bodu 1 Bruselského dohovoru, resp. článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001	17
a) Autonómny a doslovný výklad kritéria „úzka súvislosť“	17

b) Dostatočne úzka súvislosť a riziko nezlučiteľných rozsudkov	18
c) Kritérium predvídateľnosti súdu, ktorého právomoc je z pohľadu žalovaných založená na vecných súvislostiach	18
2. Uplatnenie kritérií uvedených v judikatúre na skutkový stav konania vo veci samej	18
a) Dostatočne úzka súvislosť a riziko nezlučiteľných rozsudkov	18
b) Kritérium predvídateľnosti súdu, ktorého právomoc je založená na vecných súvislostiach, z pohľadu žalovaných	19
3. Predbežný záver	19
C – O tretej prejudiciálnej otázke	20
1. Výklad článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001	20
a) Znenie článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001	20
b) Článok 6 bod 1 v štruktúre nariadenia č. 44/2001	20
c) Zmysel a účel článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001	21
2. Analogické uplatnenie článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001 na prípady tretích štátov? ..	21
3. Predbežný záver	21
VIII – Návrhy	22

I – Úvod

1. Historické súvislosti prejednávaneho návrhu na začatie prejudiciálneho konania z 18. novembra 2011, ktorý podal Bundesgerichtshof, siahajú až do dôb takzvanej Tretej ríše. V tej dobe bolo mnoho Nemcov vystavených prenasledovaniu a boli nútení, často pred ich emigráciou do zahraničia, predať svoj majetok za cenu, ktorá bola oveľa nižšia ako jeho skutočná hodnota. Tento majetok nadobudli sčasti súkromné osoby², sčasti sa nakoniec ocitli vo vlastníctve štátnych orgánov.

2. V nemeckom konaní vo veci samej, v rámci ktorého bol prijatý prejednávany návrh na začatie prejudiciálneho konania, stoja proti sebe právni nástupcovia obeť takéhoto prenasledovania (vo väčšine bývajúcí v zahraničí) na strane žalovaných a spolková krajina Berlín na strane žalobkyne. Z materiálnoprávneho hľadiska sa tento spor zaoberá výškou odškodnenia, na ktoré majú títo právni nástupcovia nárok.

2 — Do povedomia širokej verejnosti sa dostal prípad starého otca amerického umelca Billyho Joela, Karla Amsona Joela. Tento musel v roku 1938 predať svoj podnik nemeckému podnikateľovi, ktorý z neho neskôr vytvoril prosperujúci podnik zásielkového predaja. Po úteku do Švajčiarska predávajúci márne čakal na svoje peniaze. Až po obnovení právneho štátu v Nemecku sa mu podarilo získať od nadobúdateľa odškodnenie za stratu svojho podniku.

3. Vnútroštátny právny poriadok Spolkovej republiky Nemecko stanovuje zložité konanie na účely nápravy takejto nespravodlivosti spôsobenej prenasledovaním. Toto konanie musí sčasti prebiehať na správnom orgáne, sčasti na príslušnom riadnom súde a podľa okolností konkrétneho prípadu smeruje k vráteniu majetku, zaplateniu výnosu z predaja tohto majetku poškodeným alebo k ešte rozsiahlejšiemu odškodneniu.

4. Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa však netýka hmotnoprávnych problémov, ale podstatných otázok týkajúcich sa právomoci vnútroštátneho súdu a vecnej pôsobnosti nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach³.

5. Konkrétne ide o otázku, aké právne veci sa majú klasifikovať ako občianske a obchodné veci v zmysle článku 1 ods. 1 nariadenia č. 44/2001. Prejednávaný návrh na začatie prejudiciálneho konania sa okrem toho týka otázky pôsobnosti článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001. Ak ide o jedného z viacerých žalovaných, možno podľa tohto ustanovenia podať žalobu „na súde podľa bydliska ktoréhokoľvek zo žalovaných“, za predpokladu, že nároky sú „navzájom tak súvisiace“, že je vhodnejšie o nich konať a rozhodnúť spoločne. Vnútroštátny súd sa pýta na význam tohto ustanovenia a na jeho uplatniteľnosť na prípady, v ktorých nemajú všetci žalovaní bydlisko v niektorom z členských štátov Európskej únie.

II – Právny rámec

A – Právo Únie

6. Odôvodnenia 9, 11, 12, 15 a 19 nariadenia č. 44/2001 stanovujú:

- „(9) Žalovaný, ktorý nemá bydlisko na území členského štátu podlieha vo všeobecnosti vnútroštátnym normám právomoci použiteľným na území členského štátu, ktorého súdu sa doručila žaloba. Žalovaný s bydliskom na území členského štátu, ktorý nie je viazaný týmto nariadením, musí naďalej podliehať Bruselskému dohovoru.
- (11) Normy súdnej právomoci musia byť vysoko predvídateľné a vychádzať zo zásady, že právomoc sa všeobecne zakladá podľa bydliska žalovaného a právomoc založená na tomto kritériu musí byť vždy k dispozícii, okrem určitých presne vymedzených situácií, keď predmet konania alebo zmluvná voľnosť účastníkov odôvodňuje iné kritérium väzby. ...
- (12) Okrem bydliska žalovaného musia byť k dispozícii aj alternatívne kritériá právomoci založené na úzkej väzbe medzi súdom a žalobou alebo na účely uľahčenia efektívneho výkonu súdnictva.
- (15) V záujme harmonického výkonu súdnictva je potrebné minimalizovať možnosť súbežných konaní a zaručiť, že sa v dvoch členských štátoch nevydajú nezlučiteľné rozsudky. ...
- (19) Treba zaručiť kontinuitu medzi Bruselským dohovorm a týmto nariadením a musia sa určiť prechodné ustanovenia na tento účel. Rovnaká potreba kontinuity sa týka aj výkladu Bruselského dohovoru Súdnym dvorom Európskych spoločenstiev...”

3 — Ú. v. ES L 12, 2001, s. 1; *Mim. vyd.* 19/004, s. 42, naposledy zmenený a doplnený nariadením Komisie (EÚ) č. 156/2012 z 22. februára 2012, ktorým sa menia a dopĺňajú prílohy I až IV k nariadeniu (ES) č. 44/2001.

7. Článok 1 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 stanovuje:

„Toto nariadenie sa uplatní v občianskych a obchodných veciach bez ohľadu na povahu súdu alebo tribunálu. Neuplatní sa najmä na daňové, colné a správne veci.“

8. Článok 4 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 znie:

„Ak žalovaný nemá bydlisko na území členského štátu, právomoc súdov každého členského štátu sa určí podľa právneho poriadku tohto členského štátu, ak nestanovia niečo iné články 22 a 23.“

9. Článok 6 nariadenia č. 44/2001 stanovuje:

„Osobu s bydliskom na území členského štátu možno tiež žalovať:

1. ak ide o jedného z viacerých žalovaných na súde podľa bydliska ktoréhokoľvek zo žalovaných za predpokladu, že nároky sú navzájom tak súvisiace, že je vhodnejšie o nich konať a rozhodnúť spoločne, a tak predísť možnosti nezlučiteľných rozsudkov vydaných v samostatných konaniach;
2. ...
3. pri vzájomnom nároku vyplývajúcom z tej istej zmluvy alebo skutočnosti ako pôvodný nárok na súde, ktorý koná o pôvodnom nároku;
4. ...“

10. Článok 22 nariadenia č. 44/2001 stanovuje:

„Výlučnú právomoc majú tieto sudy bez ohľadu na bydlisko:

1. v konaniach, ktorých predmetom sú vecné práva k nehnuteľnosti alebo nájom nehnuteľnosti, sudy členského štátu, v ktorom sa tento majetok nachádza.
...
2. v konaniach, ktorých predmetom je platnosť zriadenia, neplatnosť alebo zánik obchodných spoločností alebo iných právnických osôb alebo združení fyzických a právnických osôb, alebo platnosť rozhodnutí ich orgánov, sudy členského štátu, v ktorom má spoločnosť, právnická osoba alebo združenie sídlo;...;
3. v konaniach, ktorých predmetom je platnosť zápisov do verejného registra, sudy členského štátu, v ktorom sa vedie register;
4. v konaniach týkajúcich sa registrácie alebo platnosti patentov, ochranných známok, priemyselných vzorov alebo iných práv, ktoré sa musia registrovať alebo u ktorých sa musí žiadať o ochranu, súd členského štátu, v ktorom sa žiadosť o registráciu alebo ochranu podala, v ktorom sa registrácia alebo ochrana poskytli alebo podľa právneho nástroja spoločenstva alebo medzinárodného dohovoru sa za poskytnuté považujú.
...
5. v konaniach o výkon rozsudku súdy členského štátu, v ktorom sa rozsudok vykonal alebo sa má vykonať.“

11. Článok 23 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 stanovuje:

„Ak sa účastníci zmluvy, z ktorých jeden alebo viacerí majú bydlisko v členskom štáte, dohodli, že súd alebo súdy členského štátu majú právomoc na riešenie sporov, ktoré vznikli alebo môžu vzniknúť v súvislosti s konkrétnym právnym vzťahom, potom má právomoc tento súd alebo tieto súdy. ...“

B – *Vnútroštátne právo*

1. Gesetz zur Regelung offener Vermögensfragen (zákon o úprave nevyriešených majetkových otázok, ďalej len „Vermögensgesetz“) ⁴

12. § 1 ods. 1 Vermögensgesetzes stanovuje svoju pôsobnosť takto:

„Tento zákon upravuje majetkovoprávne nároky týkajúce sa majetku, ktorý... bol vyvlastnený bez náhrady a prevedený do národného majetku...“

13. § 1 ods. 6 Vermögensgesetzes stanovuje:

„Tento zákon sa použije primerane na majetkovoprávne nároky občanov a združení, ktorí boli v období od 30. januára 1933 do 8. mája 1945 prenasledovaní z rasistických, politických, náboženských alebo ideologických dôvodov a z toho dôvodu prišli o svoj majetok v dôsledku nútených predajov, vyvlastnenia alebo iným spôsobom...“

14. § 3 ods. 1 Vermögensgesetz stanovuje v súvislosti s vrátením majetku toto:

„Majetok, ktorý podliehal opatreniam v zmysle § 1 a bol prevedený do národného vlastníctva alebo predaný tretím osobám, musí byť na žiadosť oprávnených osôb vrátený, pokiaľ to nie je... vylúčené. ...“

2. Gesetz über den Vorrang für Investitionen bei Rückübertragungsansprüchen nach dem Vermögensgesetz (zákon o prednosti investícií v prípade nárokov na vrátenie podľa Vermögensgesetz, ďalej len „Investitionsvorranggesetz“) ⁵

15. § 1 Investitionsvorranggesetzes znie:

„Pozemky..., ktoré sú alebo môžu byť predmetom nárokov na vrátenie podľa Vermögensgesetz, môžu byť v súlade s nasledujúcimi ustanoveniami úplne alebo sčasti použité na osobitné investičné účely. Oprávnená osoba obdrží v týchto prípadoch vyrovnanie podľa tohto zákona.“

16. § 16 ods. 1 Investitionsvorranggesetz stanovuje:

„Ak... vrátenie majetku nie je možné, môže každá oprávnená osoba po zistení alebo preukázaní svojho oprávnenia... požadovať zaplatenie peňažnej čiastky zodpovedajúcej všetkým peňažným plneniam zo zmluvy, ktoré pripadajú na majetok, ktorého sa domáha. O tomto nároku sa rozhodne... rozhodnutím úradu alebo krajinského úradu na úpravu nevyriešených majetkových otázok. Pokiaľ nebol dosiahnutý výnos... [alebo] je tento výnos nižší ako trhovú cenu, ktorú má majetok v čase, keď sa rozhodnutie o prednosti investície stane vykonateľným,... oprávnená osoba sa môže v lehote jedného roka... súdne domáhať zaplatenia trhovej ceny...“

4 — Vermögensgesetz v znení oznámenia z 9. februára 2005 (BGBl. I, s. 920), ktorý bol naposledy zmenený a doplnený článkom 3 zákona z 23. mája 2011 (BGBl. I, s. 920).

5 — Investitionsvorranggesetz v znení oznámenia zo 4. augusta 1997 (BGBl. I s. 1996), ktorý bol naposledy zmenený a doplnený článkom 5 zákona z 19. decembra 2006 (BGBl. I s. 3230).

III – Konanie vo veci samej

17. Julius Busse vlastnil pozemok v Berlíne. V období Tretej ríše bol prenasledovaný nacistickým režimom a musel svoj pozemok predať tretej osobe. Tento pozemok neskôr vyvlastnila Nemecká demokratická republika a bol zlúčený s ďalšími štátnymi pozemkami. Po znovuzjednotení Nemecka nadobudli k pozemkovému celku, ktorý takto vznikol, podielové spoluvlastníctvo spolková krajina Berlín a Spolková republika Nemecko. Títo spoluvlastníci ho 19. decembra 1997 predali investorovi.

18. Žalovaní v konaní vo veci samej v prvom až desiatom rade sú právnymi nástupcami pána Busseho. Žalovaní v 3., 6., 7. a 9. rade majú bydlisko v Izraeli, žalovaný v 5. rade v Spojenom kráľovstve a žalovaná v 10. rade v Španielsku.

19. Žalovaným v 1. až 10. rade sa síce na základe vnútroštátneho práva nemal vrátiť pozemok, ale pomerne rozdeliť výnos z predaja pozemkového celku, prinajmenšom im však mala byť vyplatená zodpovedajúca trhovacia cena v peniazoch. V súvislosti s touto platobnou povinnosťou bol vydaný správny akt príslušného orgánu.

20. Tento orgán uložil spolkovej krajine Berlín, žalobkyni v konaní vo veci samej, povinnosť poskytnúť žalovaným v konaní vo veci samej v 1. až 10. rade vyrovnanie v podobe časti výnosu z predaja vo výške zodpovedajúcej podielu pozemku pána Busseho na pozemkovom celku. Pri tomto vyplácaní sa žalobkyňa v konaní vo veci samej dopustila chyby. Omylom totiž poukázala advokátovi ako žalovanému v 11. rade, ktorý zastupoval žalovaných v konaní vo veci samej v 1. až 10. rade, nielen podiel z kúpnej ceny, ale celú kúpnu cenu, ktorú advokát následne rozdelil medzi žalovaných v 1. až 10. rade.

21. Spolková krajina Berlín sa v konaní vo veci samej domáha voči žalovaným v 1. až 10. rade vrátenia preplatku, ktorý zaokrúhlene vyčísluje na 2,5 milióna eur. Spolková krajina Berlín podala v Nemecku na Landgericht Berlin žalobu proti všetkým žalovaným a dodatočne aj proti žalovanému v 11. rade, ktorému vytýka neoprávnené konanie v súvislosti s postúpením preplatku. Žalovaní v konaní vo veci samej vzniesli námietku, že Landgericht Berlin nemá pre niektorých z nich, konkrétne pre žalovaných v 3., 5. až 7., 9. a 10. rade, medzinárodnú právomoc. Žalovaní by okrem toho mohli požadovať zaplatenie sumy prevyšujúcej podiel na výnose z predaja, pretože výnos z predaja bol nižší ako trhovacia cena pozemku (ďalej len „ďalšie nároky na náhradu škody“).

22. Landgericht čiastočným rozsudkom zamietol žalobu voči žalovaným v 3., 5. až 7., 9. a 10. rade ako neprípustnú. Odvolanie žalobkyne bolo neúspešné. Opravným prostriedkom „Revision“, ktorý senát pripustil s ohľadom na potrebu podať návrh na začatie prejudiciálneho konania Súdnemu dvoru Európskej únie, chcela žalobkyňa dosiahnuť, aby Landgericht v tejto veci rozhodol aj o jeho nárokoch voči týmto žalovaným.

23. Odvolací súd sa domnieva, že nemecké súdy nemajú medzinárodnú právomoc na konanie o žalobe voči žalovaným v konaní vo veci samej v 3., 5. až 7., 9. a 10. rade, pretože nariadenie č. 44/2001 nemožno uplatniť. Spor totiž nie je občianskoprávnym, ale verejnoprávnym sporom, na ktorý sa toto sporné nariadenie podľa svojho článku 1 ods. 1 neuplatňuje. Platbu totiž nemožno posudzovať izolovane. Naopak treba vziať do úvahy, že sa uskutočnila na základe rozhodnutia, ktorým bol potvrdený nárok žalovaných na zaplatenie.

IV – Prejudiciálne otázky

24. V tejto súvislosti sa Súdnemu dvoru predkladá návrh na začatie prejudiciálneho konania o týchto otázkach:

- „1. Považuje sa vymáhanie plnenia poskytnutého bez právneho dôvodu za občiansku vec v zmysle článku 1 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 aj v tom prípade, ak bola spolkovej krajine správnym orgánom uložená povinnosť zaplatiť poškodenému ako náhradu škody časť výnosu zo zmluvy o predaji pozemku, ale spolková krajina mu namiesto toho omylom poukáže celú kúpnu cenu?
2. Existuje úzka súvislosť medzi viacerými žalobami, ktorú vyžaduje článok 6 bod 1 nariadenia č. 44/2001, aj vtedy, ak sa žalovaní dovolávajú ďalších nárokov na náhradu škody, o ktorých možno rozhodnúť iba spoločne?
3. Je článok 6 bod 1 nariadenia č. 44/2001 uplatniteľný aj na žalovaných, ktorí nemajú bydlisko v Európskej únii? Platí to aj vtedy, ak by mohlo byť uznanie rozsudku v štáte bydliska žalovaného odmietnuté pre nedostatok právomoci na základe dvojstranných dohôd so štátom rozhodnutia?“

V – Konanie pred Súdnyim dvorom

25. Návrh na začatie prejudiciálneho konania z 18. novembra 2011 bol kancelárii Súdneho dvora doručený 16. decembra 2011.

26. Písomné pripomienky podali v lehote stanovenej v článku 23 Štatútu Súdneho dvora nemecká a portugalská vláda, ako aj Európska komisia.

27. Keďže nikto z účastníkov konania nenavrhol otvorenie ústnej časti konania, návrhy generálneho advokáta v tejto veci sa mohli vypracovať v nadväznosti na všeobecnú schôdzu Súdneho dvora z 25. septembra 2012.

VI – Tvrdenia účastníkov konania

28. Účastníci konania v zásade odpovedajú na predbežné otázky zhodne.

29. Všetci sa domnievajú, že vymáhanie plnenia poskytnutého bez právneho dôvodu, ktoré je predmetom konania vo veci samej, predstavuje „občiansku vec“ v zmysle článku 1 ods. 1 nariadenia č. 44/2001. Podľa ich názoru existuje úzka súvislosť medzi viacerými žalobami, ktorú vyžaduje článok 6 bod 1 nariadenia č. 44/2001, aj vtedy, ak sa žalovaní dovolávajú ďalších nárokov na náhradu škody, o ktorých možno rozhodnúť len spoločne. Všetci okrem toho zastávajú názor, že článok 6 bod 1 nariadenia č. 44/2001 nie je uplatniteľný na žalovaných, ktorí nemajú bydlisko v Európskej únii.

A – O prvej prejudiciálnej otázke

30. Účastníci konania poukazujú na to, že obsah pojmu „občianska a obchodná vec“ sa musí stanoviť autonómne pri uplatnení výkladových metód vytvorených v judikatúre Súdneho dvora. Rozhodujúcou otázkou je to, či ide o výkon verejnej moci alebo nie.

31. Nemecká vláda zastáva názor, že ak spolková krajina mala na základe úradne potvrdeného nároku vyplatiť len časť výnosu z predaja pozemku, ale namiesto toho omylom previedla celú kúpnu cenu, spadá vymáhanie preplatku pod pojem občianska vec vtedy, pokiaľ sa nárok, z ktorého vychádza platba výnosu z predaja, viaže k súkromnoprávnemu postaveniu spolkovej krajiny ako vlastníka.

32. Portugalská vláda v súvislosti s povahou a predmetom právneho sporu tvrdí, že jeho cieľom je len vymáhanie plnenia poskytnutého bez právneho dôvodu. Žalobkyňa sa v tejto súvislosti neodlišuje od právneho subjektu občianskeho práva.

33. Komisia zdôrazňuje, že vymáhanie údajného preplatku je potrebné uplatniť pred občianskoprávnymi súdmi a žalobkyňa nemá v tejto súvislosti žiadne osobitné práva. Žalobkyňa naopak koná ako súkromná osoba v porovnateľnej situácii.

B – O druhej prejudiciálnej otázke

34. Čo sa týka existencie uplatneného žalobného nároku z bezdôvodného obohatenia, podľa názoru nemeckej vlády je v rozhodujúcej miere relevantné to, či na strane žalovaných existuje právny dôvod danej platby. Takýto právny dôvod by mohol vo forme ďalších nárokov na náhradu škody vyplývať len z Vermögensgesetz a Investitionsvorranggesetz, čo sa pre všetkých žalovaných posudzuje podľa toho istého právneho stavu a je možné o tom rozhodnúť len spoločne pre všetkých žalovaných. Žaloba, aj proti nej uplatnená obrana, teda údajná existencia ďalších nárokov na náhradu škody, vychádzali z toho istého právneho základu. Z toho vyplýva, že existuje „úzka súvislosť“ v zmysle článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001.

35. Aj portugalská vláda zastáva názor, že vymáhanie preplatku a proti tomu namietané ďalšie nároky na náhradu škody preukazujú takú úzku súvislosť, že na to, aby sa zabránilo nezlučiteľným rozhodnutiam, je potrebné o nich rozhodovať spoločne. Skutočnosť, že žaloby vychádzali z rozdielnych právnych základov, nesmie brániť uplatneniu článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001.

36. Komisia v prvom rade konštatuje, že v konaní vo veci samej nebol v súvislosti s ďalšími nárokmi na náhradu škody podaná vzájomná žaloba, a preto článok 6 bod 3 nariadenia č. 44/2001 nie je uplatniteľný. Pokiaľ boli ďalšie nároky na náhradu škody namietané len ako obrana proti žalobnému nároku z bezdôvodného obohatenia, nevedie táto skutočnosť k zániku úzkej súvislosti žalôb nevyhnutnej podľa článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001, ktorá existuje bez ohľadu na rozdielne právne základy, a to právny základ bezdôvodného obohatenia a práva týkajúceho sa deliktov, keďže sa vzťahujú na ten istý skutkový a právny stav.

C – O tretej prejudiciálnej otázke

37. Podľa názoru nemeckej vlády zo znenia článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001 vyplýva, že toto ustanovenie sa vzťahuje len na žalovaných, ktorí majú bydlisko na území členského štátu. Štruktúra právnej úpravy bráni výkladu, ktorý by presahoval znenie uvedeného ustanovenia. Výnimočná povaha tohto ustanovenia naopak požaduje reštriktívny výklad. Okrem toho článok 4 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 obsahuje špeciálnu právnu úpravu pre žalovaných, ktorí nemajú bydlisko v členskom štáte.

38. Portugalská vláda sa domnieva, že článok 6 bod 1 nariadenia č. 44/2001 sa nevzťahuje na spolužalovaného, ktorého bydlisko sa nachádza mimo Únie, a v tejto súvislosti odkazuje na rozsudok Réunion européenne a i.⁶, podľa ktorého „podľa článku 6 bodu 1 [Bruselského] dohovoru žalovaného s bydliskom na území zmluvného štátu nemožno žalovať v inom zmluvnom štáte pred súdom, na ktorý bola podaná žaloba proti inému žalovanému, ktorý nemá bydlisko na území zmluvného štátu, s odôvodnením, že spor je nedeliteľný, a že nemá len súvisiacu povahu“.

39. Komisia tvrdí, že z článku 3 ods. 1 a článku 4 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 vyplýva, že osoby, ktoré nemajú bydlisko v členskom štáte, nemožno žalovať na základe článku 6 bodu 1 tohto nariadenia.

6 — Rozsudok Súdneho dvora z 27. októbra 1998, Réunion européenne a i. (C-51/97, Zb. s. I-6511, bod 52).

VII – Právne úvahy

A – O prvej prejudiciálnej otázke

40. Svojou prvou prejudiciálnou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa vymáhanie plnenia, ktoré poskytla spolková krajina bez právneho dôvodu za okolností konania vo veci samej, považuje za občiansku vec v zmysle článku 1 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 aj vtedy, ak bola spolkovej krajine správnym orgánom uložená povinnosť zaplatiť poškodenému ako náhradu škody časť výnosu zo zmluvy o predaji pozemku, ale spolková krajina mu namiesto toho omylom poukáže celú kúpnu cenu a následne preplatok súdne vymáha.

41. Na účely zodpovedania tejto otázky je v prvom rade potrebné objasniť, čo sa má chápať pod pojmom „občianske a obchodné veci“ v zmysle nariadenia č. 44/2001. V tejto súvislosti je potrebné preskúmať judikatúru Súdneho dvora týkajúcu sa tohto pojmu a takto získané poznatky preniesť na skutkový stav konania vo veci samej.

1. O nevyhnutnosti autonómneho výkladu pojmu „občianske a obchodné veci“

42. Na rozdiel od pojmu „správne veci“ takisto uvedeného v článku 1 nariadenia č. 44/2001, je potrebné pojem „občianske a obchodné veci“ vykladať autonómne v rámci práva Únie. Nie je rozhodujúce právo konkrétneho zúčastneného štátu, ale ciele a štruktúra daného právneho aktu, ako aj všeobecné právne zásady vyplývajúce zo všetkých vnútroštátnych právnych poriadkov.⁷

43. Pritom je potrebné zohľadniť, že pokiaľ ide o vymedzenie súkromného a verejného práva, vypracovanie všeobecných právnych zásad všetkých členských štátov sa vzhľadom na rozdielne koncepcie a veľké množstvo vnútroštátnych právnych poriadkov členských štátov zdá čoraz náročnejšie.⁸

44. Správny prístup k pochopeniu významu pojmu „občianske a obchodné veci“ však umožňuje už existujúca judikatúra Súdneho dvora týkajúca sa článku 1 Bruselského dohovoru.

2. O relevantnosti judikatúry týkajúcej sa článku 1 Bruselského dohovoru v súvislosti s výkladom článku 1 nariadenia č. 44/2001

45. Podľa odôvodnenia 19 nariadenia č. 44/2001 vychádza zákonodarca Únie z „kontinuity medzi Bruselským dohovorom^[9] a... nariadením [č. 44/2001]“. To znamená, že pokiaľ sa zhoduje pojmoslovie, možno uplatniť relevantnú judikatúru týkajúcu sa Bruselského dohovoru pri úvahách o výklade nariadenia č. 44/2001.¹⁰

7 — V tomto zmysle v súvislosti s Bruselským dohovorom rozsudok Súdneho dvora zo 14. októbra 1976, LTU (29/76, Zb. s. 1541, bod 5).

8 — V tomto zmysle v súvislosti s právnym stavom po pristúpení Spojeného kráľovstva a Írska takzvaná Schlosserova správa (Ú. v. ES C 59, 1979, s. 71, 82) uvádza: „Rozlišovanie medzi občianskymi a obchodnými vecami na jednej strane a verejnoprávnymi záležitosťami na druhej strane je právnym poriadkom pôvodných členských štátov dobre známe a... vykonáva sa viac menej aj na základe príbuzných kritérií... [Spojené kráľovstvo] a Írsko vôbec nepoznajú... rozlišovanie medzi súkromným a verejným právom, ktoré je v pôvodnom priestore EHS bežné...“ [neoficiálny preklad]. Pozri v tejto súvislosti aj TIRADO ROBLES, C.: *La competencia judicial en la Unión Europea*. Barcelona 1995, s. 14 a nasl.

9 — Dohovor z 27. septembra 1968 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach [neoficiálny preklad] (Ú. v. ES L 299, 1972, s. 32).

10 — Pozri v súvislosti s požiadavkou kontinuity (vo vzťahu k článku 5 bodu 3 nariadenia č. 44/2001 v porovnaní s článkom 5 bodom 3 Bruselského dohovoru), „keďže neexistuje žiaden nevyhnutný dôvod, na základe ktorého by bolo potrebné vykladať oba rozsudky rozdielne“, rozsudok Súdneho dvora z 1. októbra 2002, Henkel (C-167/00, Zb. s. I-8111, bod 49), ďalej rozsudok Súdneho dvora z 10. septembra 2009, German Graphics Graphische Maschinen (C-292/08, Zb. s. I-8421, bod 27 a tam citovanú judikatúru), ako aj STAUDINGER, A. in: RAUSCHER, T.: *Europäisches Zivilprozess- und Kollisionsrecht, EuZPR/EuIPR*. München: Sellier, 2011, Einleitung Brüssel I-VO, bod 35, a HESS, B.: *Methoden der Rechtsfindung im Europäischen Zivilprozessrecht*. In: *IPRax*. 2006, s. 348 a nasl.

46. Keďže pojem „občianske a obchodné veci“ vychádza z článku 1 Bruselského dohovoru, je potrebné posúdiť existujúcu judikatúru Súdneho dvora týkajúcu sa tohto ustanovenia, analyzovať jej ďalšie trvanie vo svetle nariadenia č. 44/2001 a preniesť ju na prejednávajúcu vec.

3. Judikatúra týkajúca sa článku 1 Bruselského dohovoru v súvislosti s výkladom článku 1 nariadenia č. 44/2001

a) Rozsudok LTU¹¹

47. Základná myšlienka týkajúca sa pojmu občianske a obchodné veci sa nachádza v bode 5 rozsudku LTU, v ktorom išlo o poplatky za traťovú navigáciu v súvislosti s využívaním letových navigačných služieb, ktoré mohla medzinárodná organizácia leteckého dohľadu vyberať od leteckých spoločností. Táto organizácia sa o takéto poplatky súdila na belgickom obchodnom súde a následne chcela dosiahnuť vykonateľnosť rozsudku v Nemecku.

48. Súdny dvor v tejto súvislosti uviedol, že „rozhodnutie, ktoré bolo vydané v právnom spore medzi orgánom a súkromnou osobou, ktorý tento orgán viedol v súvislosti s výkonom verejnej moci, je vylúčené z oblasti pôsobnosti dohovoru“.

49. V rozhodujúcom rozsahu sa teda v tomto prípade zohľadnila existencia „súvislosti s výkonom verejnej moci“ jedným z účastníkov konania ako takmer negatívneho hraničného ukazovateľa na popretie existencie občianskej a obchodnej veci, čiže na vylúčenie uplatniteľnosti Bruselského dohovoru.

50. Rozsudok LTU síce neobsahuje abstraktne všeobecnú definíciu pojmu súvislosť, ale Súdny dvor konkrétne uviedol, že z takejto súvislosti s výkonom verejnej moci možno v konaní vo veci samej vychádzať preto, že „právny spor... sa týka vymáhania poplatkov, ktoré dlží súkromná osoba verejnej, štátnej alebo medzinárodnej inštitúcii za využívanie ich služieb a zariadení... To platí o to viac, ak sú sadzby poplatkov, spôsob ich výpočtu a postup ich výberu stanovené voči užívateľom jednostranne...“¹²

51. Súdny dvor preto v tomto prípade naplnil spočiatku veľmi rozsiahly¹³ a významovo neurčitý pojem súvislosť obsahom v podobe všeobecného príkladu a dal ho do súvislosti s činnosťami, ktoré originálne predstavujú výkon verejnej moci.¹⁴

b) Rozsudok Rüffer¹⁵

52. Rozsudok Rüffer v tejto súvislosti súhlasí so závermi rozsudku LTU. Konanie vo veci samej sa zakladalo na regresnej žalobe Holandska na náhradu nákladov na záchranu proti nemeckému vlastníkovi lode potopenej v holandských vnútrozemských vodách.¹⁶

11 — Rozsudok už citovaný v poznámke pod čiarou 7.

12 — Rozsudok LTU (už citovaný v poznámke pod čiarou 7, bod 4).

13 — V tomto zmysle kritizuje SCHLOSSER, P. F.: *EU-Zivilprozessrecht*. 3. Aufl. München: C. H. Beck, 2009, článok 1 EuGVVO, bod 10.

14 — Obzvlášť markantný prípad tvorí v tejto súvislosti rozsudok Súdneho dvora z 15. februára 2007, Lechouritou a i. (C-292/05, Zb. s. I-1519), ktorý sa týka nárokov na náhradu škody zo strany obetí vojenských operácií proti štátu, ktorý vojnu viedol. Operácie vedené ozbrojenými silami sú jednou z charakteristických vlastností štátnej zvrchovanosti, najmä ak o nich rozhodujú jednostranne a záväzne príslušné verejné orgány a ak sa zdajú byť nerozlučne spojené so zahraničnou a obrannou politikou štátov (bod 37 tohto rozsudku).

15 — Rozsudok Súdneho dvora zo 16. decembra 1980, Rüffer (814/79, Zb. s. 3807).

16 — Pozri v tejto súvislosti rozsudok Rüffer (už citovaný v poznámke pod čiarou 15, body 2 až 7).

53. Súdny dvor nezahrnul túto žalobu pod pojem občianske a obchodné veci, pretože išlo o následky opatrenia riečnej polície, ktoré sa všeobecne považuje za činnosť patriacu do výkonu verejnej moci.¹⁷ Žaloba na náhradu nákladov nakoniec vychádza z nároku, ktorý vznikol na základe aktu verejnej moci; táto okolnosť stačí na to, aby sa uplatnenie tohto nároku považovalo za vylúčené z oblasti pôsobnosti Bruselského dohovoru.¹⁸

c) Rozsudok Sonntag¹⁹

54. Rozsudok Sonntag vychádzal z nároku na náhradu škody uplatneného v rámci adhézneho konania v Taliansku proti učiteľovi nemeckej verejnej školy z dôvodu porušenia jeho povinnosti dozoru, čo pri školskom výlete viedlo k tomu, že jeden zo žiakov na následky nehody prišiel o život.

55. Aj v tomto prípade Súdny dvor nadväzuje na závery už citovaných rozsudkov LTU a Rüffer, v tomto prípade sa však domnieva, že neexistuje dostatočná súvislosť s výkonom verejnej moci.

56. Podľa názoru Súdneho dvora je totiž oblasť pôsobnosti dohovoru vylúčená len vtedy, ak je potrebné považovať pôvodcu škody, proti ktorému žaloba smeruje, za verejného činiteľa, ktorý konal v rámci výkonu verejnej moci. Aj keď úradník koná v mene štátu, nie vždy vykonáva verejnú moc. V právnych poriadkoch väčšiny členských štátov práve konanie učiteľa verejnej školy v rámci povinnosti starostlivosti o žiakov počas školského výletu, ktorá bola na neho prenesená, nepredstavuje výkon verejnej moci, pretože učiteľ v tejto súvislosti nevykonáva žiadne právomoci, ktoré by sa odlišovali od pravidiel platných vo vzťahu medzi súkromnými osobami. Aj keby vnútroštátne právo zmluvného štátu, z ktorého dotknutý učiteľ pochádza, klasifikovalo dozor tohto učiteľa nad svojimi žiakmi ako činnosť predstavujúcu výkon verejnej moci, táto skutočnosť nie je relevantná, pokiaľ ide o klasifikáciu veci samej vzhľadom na Bruselský dohovor.²⁰

57. Rozsudok Sonntag tým konkretizuje pojem „občianska vec“ v tom zmysle, že sa zameriava na otázku, či sa vykonávajú špecifické verejné právomoci alebo či sa sporné úlohy a právomoci napokon nelíšia od úloh a právomocí súkromných osôb. V poslednom prípade sa naďalej uplatňuje Bruselský dohovor, aj keď existuje určitá súvislosť s konaním štátu, táto však nie je charakterizovaná výkonom špecifických verejných právomocí.

d) Rozsudok Baten²¹

58. Týmto smerom sa v judikatúre ubera aj rozsudok Baten: na žalobu o regresnú náhradu, ktorou sa orgán verejnej moci domáha, aby jej súkromná osoba vrátila sumy, ktoré v rámci sociálnej pomoci zaplatila rozvedenému manželovi a dieťaťu tejto osoby, sa vzťahuje Bruselský dohovor, pokiaľ sa na základ a podmienky podania tejto žaloby vzťahujú všeobecné ustanovenia o vyživovacej povinnosti. Pokiaľ sa žaloba o regresnú náhradu zakladá na ustanoveniach, ktorými zákonodarca pridelil orgánu verejnej moci vlastnú osobitnú právomoc, nemožno túto žalobu považovať za „občiansku vec“.²²

59. Posúdenie pojmového znaku „občianskej a obchodnej vecí“ musí preto prebiehať so zreteľom na povahu právnych vzťahov existujúcich medzi účastníkmi sporu alebo na predmet právneho sporu,²³ pričom ako hraničný ukazovateľ je rozhodujúce to, či ide o osobitné právomoci verejného orgánu alebo nie.

17 — Tamže, body 9 až 12.

18 — Tamže, bod 15.

19 — Rozsudok Súdneho dvora z 21. apríla 1993, Sonntag (C-172/91, Zb. s. I-1963).

20 — Tamže, body 20 až 26.

21 — Rozsudok Súdneho dvora zo 14. novembra 2002, Baten (C-271/00, Zb. s. I-10489, bod 37).

22 — Tamže, bod 37.

23 — Tamže, bod 29.

e) Rozsudok *Préservatrice foncière TIARD*²⁴

60. Tento prístup potvrdzuje aj rozsudok *Préservatrice foncière TIARD*: žaloba, ktorou zmluvný štát od súkromnej osoby požaduje splnenie súkromnoprávnej zmluvy o ručení, ktorá bola uzatvorená s cieľom umožniť tretej osobe poskytnutie záruky požadovanej a stanovenej týmto štátom, spadá pod pojem „občianske a obchodné veci“, ak právny vzťah medzi veriteľom a ručiteľom, tak ako vyplýva zo zmluvy o ručení, nepredstavuje výkon právomoci štátom, ktorý sa líši od pravidiel platných vo vzťahu súkromných osôb.²⁵

f) Zhrňujúce posúdenie judikatúry týkajúcej sa článku 1 Bruselského dohovoru

61. Ak pozorujeme vývoj judikatúry týkajúcej sa pojmu „občianske a obchodné veci“ v zmysle článku 1 Bruselského dohovoru, zistíme, že Súdny dvor určuje pôsobnosť Bruselského dohovoru najmä so zreteľom na okolnosti, ktoré charakterizujú povahu právnych vzťahov medzi účastníkmi sporu alebo predmet tohto sporu.²⁶ „Súvislosť s výkonom verejnej moci“ v zmysle judikatúry vo veci *LTU*²⁷, ktorá vedie k popretiu existencie „občianskej a obchodnej veci“ a tým k vylúčeniu uplatniteľnosti Bruselského dohovoru, Súdny dvor uznáva len za prísne vymedzených podmienok, pričom nepripúšťa, aby stačila len neurčitá súvislosť s konaním štátu, ktorá nemá osobitnú povahu výkonu verejnej moci.²⁸

62. Kľúčovým faktorom je pritom to, či sa povinnosti a právomoci, o ktoré ide v konkrétnom právnom spore a ktoré vykonáva štátny orgán, z funkčného hľadiska odlišujú od povinností a právomocí súkromných osôb, teda či štát využíva osobitné práva.²⁹ Ak je to tak, ako napríklad pri opatreniach riečnej polície v rozsudku *Rüffer*, Bruselský dohovor nie je uplatniteľný. Ak to tak nie je, ako napríklad v rozsudku *Sonntag* pri údajnom porušení dozornej povinnosti učiteľa verejnej školy, čo sa posudzuje podľa tých istých kritérií ako pri právnych vzťahoch na čisto súkromnoprávnej úrovni, Bruselský dohovor je použiteľný a právny spor je potrebné považovať za „občiansku a obchodnú vec“.

4. Pokračovanie v judikatúre rozvinutej v súvislosti s článkom 1 Bruselského dohovoru po nadobudnutí účinnosti nariadenia č. 44/2001

63. Po nadobudnutí účinnosti nariadenia č. 44/2001 sa vyššie uvedená judikatúra rozvinutá v súvislosti s článkom 1 Bruselského dohovoru automaticky preniesla na článok 1 sporného nariadenia.

a) Rozsudok *Apostolides*³⁰

64. Napríklad v rozsudku *Apostolides*³¹ uviedol Súdny dvor ako zhrnutie predtým rozvinutých kritérií týkajúcich sa Bruselského dohovoru: „Autonómny výklad pojmu ‚občianske a obchodné veci‘ vedie k vylúčeniu niektorých súdnych rozhodnutí z pôsobnosti nariadenia č. 44/2001 vzhľadom na skutočnosti, ktoré sú určujúce pre povahu právnych vzťahov medzi stranami sporu alebo jeho predmet... Súdny dvor teda dospel k záveru, že hoci sa na niektoré spory medzi verejným orgánom a osobou súkromného práva môže uvedený pojem vzťahovať, neplatí to v prípade, ak verejný orgán

24 — Rozsudok Súdneho dvora z 15. mája 2003, *Préservatrice foncière TIARD* (C-266/01, Zb. s. I-4867).

25 — Tamže, bod 40.

26 — V tomto zmysle výslovne aj rozsudok Súdneho dvora z 18. mája 2006, *ČEZ* (C-343/04, Zb. s. I-4557, bod 22).

27 — Rozsudok *LTU* (už citovaný v poznámke pod čiarou 7).

28 — V tomto zmysle v zásade aj *SCHLOSSER*, P. F.: c. d. bod 10. Pozri v tejto súvislosti aj takzvanú *Jenardovu správu* o Bruselskom dohovore (Ú. v. ES C 59, 1979, s. 9).

29 — V tomto zmysle v zásade aj *STAUDINGER*, A.: c. d., bod 3 s ďalšími odkazmi.

30 — Rozsudok Súdneho dvora z 28. apríla 2009, *Apostolides* (C-420/07, Zb. s. I-3571).

31 — Tamže, body 42 až 45.

koná v rámci výkonu verejnej moci... Uplatnenie výsad verejnej moci jedným z účastníkov sporu, keďže tento vykonáva výnimočné právomoci v porovnaní s pravidlami uplatniteľnými na vzťahy medzi jednotlivcami, totiž vylučuje taký spor spomedzi občianskych a obchodných vecí v zmysle článku 1 ods. 1 nariadenia č. 44/2001...”

b) Rozsudok Realchemie Nederland³²

65. V rozsudku Realchemie Nederland³³ Súdny dvor konkretizoval pojem „občianske a obchodné veci“ v súvislosti s prípadom významným v praxi, ktorý spočíval v uložení poriadkovej pokuty nemeckým súdom s cieľom výkonu súdneho rozhodnutia v občianskej a obchodnej veci. Konkrétne išlo o súdny príkaz zdržania sa určitých činností v oblasti patentového práva s hrozbou poriadkovej pokuty, ktorá bola neskôr aj uložená, a jeho výkon v Holandsku.

66. Napriek tomu, že sa táto poriadková pokuta ukladá *ex offio* a v konečnom dôsledku nepripadne veriteľovi, ale štátu, je nariadenie č. 44/2001 uplatniteľné aj na uznanie a výkon súdneho rozhodnutia, ktoré zahŕňa uloženie poriadkovej pokuty, pretože konanie vo veci samej, ku ktorému toto uznanie a výkon patrí, je občianskou a obchodnou vecou v zmysle tohto nariadenia.³⁴ Súdny dvor v tejto súvislosti objasňuje, že „osobitné aspekty nemeckého konania o výkone rozhodnutia sa... nemôžu považovať za určujúce, pokiaľ ide o povahu práva na výkon rozhodnutia. Povaha tohto práva totiž závisí od povahy subjektívneho práva, pri ktorého porušení bol nariadený výkon rozhodnutia, teda v prejednávanej veci práva spoločnosti Bayer na výhradné využívanie vynálezu chráneného jeho patentom, čo jednoznačne patrí medzi občianske a obchodné veci v zmysle článku 1 nariadenia č. 44/2001“.³⁵

67. Súdny dvor takto objasnil, že v rozhodujúcej miere záleží na predmetnom právnom vzťahu, resp. na predmete právneho sporu a čisto procesné osobitosti, ktorí sa netýkajú ich povahy, nie sú pre článok 1 nariadenia č. 44/2001 relevantné. Pokiaľ je cieľom „žaloby... ochrana súkromných práv, pričom sa nepočíta s uplatnením výsad verejnej moci jednou zo strán sporu[,]... právny vzťah existujúci medzi [účastníkmi sporu]... je potrebné kvalifikovať ako ‚právny vzťah súkromného práva‘, ktorý teda patrí pod pojem ‚občianske a obchodné veci‘ v zmysle nariadenia č. 44/2001“.³⁶

68. Takto zhrnuté hraničné kritériá teraz treba uplatniť na skutkový stav konania vo veci samej a treba posúdiť, či sa má klasifikovať ako „občianska a obchodná vec“ vo svetle ustálenej judikatúry Súdneho dvora.

5. Uplatnenie kritérií judikatúry na skutkový stav konania vo veci samej

69. So zreteľom na vyššie uvedené úvahy treba na účely zodpovedania prvej prejudiciálnej otázky posúdiť povahu právneho vzťahu existujúceho medzi účastníkmi konania, predmet sporu a najmä otázku, či spolková krajina Berlín, žalobkyňa v konaní vo veci samej, vedie právny spor v súvislosti s výkonom verejnej moci.

a) Povaha právneho vzťahu existujúceho medzi účastníkmi konania

70. V prvom rade sa treba zaoberať právnym vzťahom medzi žalovanými a žalobkyňou, v súvislosti s ktorým bol bez právneho dôvodu poskytnutý sporný preddavok, ktorý sa vymáha.

32 — Rozsudok Súdneho dvora z 18. októbra 2011, Realchemie Nederland (C-406/09, Zb. s. I-9773).

33 — V súvislosti s konaním vo veci samej rozsudok Realchemie Nederland (už citovaný v poznámke pod čiarou 32, body 18 až 33).

34 — Tamže, body 40 až 43.

35 — Tamže, bod 42.

36 — Tamže, bod 41.

71. Ako uvádza vnútroštátny súd,³⁷ právna úprava týkajúca sa odškodnenia v zmysle nemeckého Vermögensgesetz a Investitionsvorranggesetz opísaná vyššie v bodoch 12 a 13 týchto návrhov platí pre každého vlastníka pozemkov zaťažených reštitučnými nárokmi, bez ohľadu na to, či pritom ide o orgán verejnej moci alebo súkromného vlastníka.

72. Dotknutí vlastníci sú síce často štátne orgány, ako v prejednávanej veci žalobkyňa, ale občas aj súkromní vlastníci, napríklad tí, ktorí mali prospech z nútených predajov pozemkov alebo podnikov v takzvanej Tretej ríši. Pre všetkých platia tie isté pravidlá. Štátne orgány pri tom nemajú žiadne výsady a ani osobitné postavenie. To platí práve aj pre nápravy chýb pri plnení nárokov poškodených na zaplatenie, napríklad ak sa, tak ako v prejednávanej veci, zaplatilo príliš mnoho. Vrátenie preplatku od poškodeného sa musí vymáhať prostredníctvom občianskoprávných súdov. Ani pre štátnych vlastníkov, ako je spolková krajina Berlín, neexistujú žiadne výnimky. Ani v tejto súvislosti nemajú [štátni vlastníci] žiadne osobitné práva, ale zaobchádza sa s nimi rovnako ako s akýmkoľvek iným súkromným vlastníkom v rovnakej situácii.

73. Ako v zásade podotýkajú aj nemecká³⁸ a portugalská vláda³⁹, ako aj Komisia⁴⁰, je so zreteľom na to potrebné vychádzať z toho, že predmetný základný právny vzťah medzi účastníkmi konania svojou povahou nepreukazuje žiadne prvky, ktoré by štátnym orgánom priznávali osobitné výsady, ktoré by ich odlišovali od prípadne dotknutých súkromných osôb v porovnateľnej situácii.

74. Povaha právnych vzťahov, o ktoré ide v konaní vo veci samej, poukazuje na to, že by sa vec mala klasifikovať ako „občianska a obchodná vec“. Ako správne konštatuje nemecká vláda⁴¹, na tom nič nemení ani okolnosť, že pôvodná platobná povinnosť, ktorá spôsobila chybné zaplatenie preplatku, bola v minulosti predmetom správneho konania. V tejto súvislosti totiž ide o čisto procesnú otázku, ktorá rozhodujúcim spôsobom neurčuje povahu základnej povinnosti vyplatiť podiel z výnosu právnym nástupcom, a teda ani právny vzťah medzi takýmito účastníkmi konania, najmä keď v takomto konaní môžu proti sebe stáť aj súkromné osoby, na čo vnútroštátny súd výslovne poukazuje.

b) Predmet sporu

75. Ani konkrétne uplatnený nárok žalobkyne, ani podmienky jeho uplatnenia podľa môjho názoru nevykazujú žiadne osobitosti, v ktorých by sa prejavovali zvláštne znaky konania v rámci výkonu verejnej moci.

76. Naopak, ako správne poznamenáva portugalská vláda⁴², v prejednávanej veci nejde o nič iné ako o preplatok zaplatený omylom a bez právneho dôvodu, ktorý sa vymáha v súlade so zásadami bezdôvodného obohatenia.

77. Z toho dôvodu nejde v žiadnom prípade o chybu, ku ktorej spravidla dochádza pri výkone verejnej moci, ale o platobný omyl, ku ktorému môže kedykoľvek dôjsť aj v právnych vzťahoch medzi súkromnými osobami. Fakt, že poskytnutiu preplatku *in casu* predchádzalo správne konanie, nie je relevantný a najmä neprepožičiava nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia osobitný charakter výkonu verejnej moci.

37 — Pozri bod 10 návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

38 — Pozri jej písomné pripomienky, body 22 až 24.

39 — Pozri jej písomné pripomienky, body 12 až 19.

40 — Pozri jej písomné pripomienky, body 23 až 30.

41 — Pozri jej písomné pripomienky, bod 22.

42 — Pozri jej písomné pripomienky, body 13 a 15.

78. Z predpokladu nerozlučiteľnej súvislosti s predchádzajúcim správnym konaním nemožno vychádzať už z toho dôvodu, že toto konanie sa týkalo len vyplatenia skutočne dlžnej sumy, nie však preplatku, ktorý je predmetom sporu v prejednávanej veci.

6. Predbežný záver

79. So zreteľom na povahu právneho vzťahu a predmet sporu konania vo veci samej, ako aj skutočnosť, že spor nesúvisí s výkonom osobitnej verejnej moci, naopak že žalujúca spolková krajina podlieha tým istým právnym normám ako súkromná osoba v porovnateľnej situácii, je v prejednávanej veci potrebné vychádzať z toho, že ide o „občiansku a obchodnú vec“ v zmysle článku 1 nariadenia č. 44/2001.

80. Na prvú prejudiciálnu otázku treba preto odpovedať tak, že vymáhanie plnenia poskytnutého spolkovou krajinou bez právneho dôvodu za okolností konania vo veci samej sa považuje za občiansku vec v zmysle článku 1 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 aj vtedy, ak bola spolkovej krajine správnym orgánom uložená povinnosť zaplatiť poškodenému ako náhradu škody časť výnosu zo zmluvy o predaji pozemku, ale spolková krajina mu namiesto toho omylom poukáže celú kúpnu cenu a následne preplatok súdne vymáha.

B – O druhej prejudiciálnej otázke

81. Druhá prejudiciálna otázka vnútroštátneho súdu sa týka najmä žalovaných v konaní vo veci samej v 5. a 10. rade, ktorí majú bydlisko v Spojenom kráľovstve, resp. v Španielsku, ale žalobkyňa v konaní vo veci samej ich žaluje v Berlíne.

82. Vnútroštátny súd vychádza z toho, že v súvislosti s týmito žalovanými môže vyplývať právomoc nemeckých súdov len z článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001.⁴³ Na základe toho sa pýta na význam tohto ustanovenia, ktoré upravuje súdnu právomoc na základe vecných súvislostí.⁴⁴

83. Podľa tohto ustanovenia možno „na súde podľa bydliska ktoréhokoľvek zo žalovaných“⁴⁵ podať žalobu aj voči inej „osob[e] s bydliskom na území členského štátu“, „za predpokladu, že nároky sú navzájom tak súvisiace, že je vhodnejšie o nich konať a rozhodnúť spoločne, a tak predísť možnosti nezlučiteľných rozsudkov vydaných v samostatných konaniach“.

84. Svojou druhou prejudiciálnou otázkou nastoľuje vnútroštátny súd otázku týkajúcu sa pojmového znaku „úzka súvislosť“.

85. Pýta sa, či úzka súvislosť, ktorú vyžaduje článok 6 bod 1 nariadenia č. 44/2001, existuje *aj vtedy*, ak sa žalovaní dovolávajú ďalších nárokov na náhradu škody, o ktorých možno rozhodnúť iba spoločne.

86. Konkrétne ide pri týchto nárokoch o tvrdenie žalovaných, že by mohli v každom prípade žiadať sumu presahujúcu podiel z výnosu z predaja, pretože výnos z predaja je nižší ako trhovú hodnotu pozemku, a tieto ďalšie nároky na náhradu škody bránia žalobnému návrhu založenému na bezdôvodnom obohatení.

43 — Pozri bod 4 návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

44 — Pozri v tejto súvislosti moje návrhy z 12. apríla 2011 vo veci C-145/10, Painer (C-145/10, body 55 až 102).

45 — Vnútroštátny súd vychádza z tohto predpokladu, t. j. z existencie takzvanej „vzťahovej žaloby“ (pozri bod 18 návrhu na začatie prejudiciálneho konania) bez uvádzania ďalších podrobností.

87. V tejto súvislosti je potrebné objasniť dve otázky: po prvé v konaní vo veci samej sa ďalšie nároky na náhradu škody neuplatnili vzájomným nárokom, a preto nie je článok 6 bod 3 nariadenia č. 44/2001, ktorý sa špeciálne týka vzájomného nároku, uplatniteľný. Po druhé, ako správne podotýka Komisia⁴⁶, zdá sa, že vnútroštátny súd v zásade nemá nepochybnosti o existencii úzkej súvislosti *nárokov* v zmysle článku 6 bodu 1 nariadenia č. 11/2001, ale konkrétne sa pýta, či *namietané nároky na náhradu škody* mohli viesť k zániku a *priori* existujúcej úzkej súvislosti nárokov v zmysle uvedeného ustanovenia.

88. Oba aspekty, nároky a proti nim uplatnené obranné prostriedky, sa musia posúdiť ako celok, aby bolo možné rozhodnúť o tom, či procesná situácia konania vo veci samej spĺňa požiadavky článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001.

89. Najprv treba posúdiť, za akých predpokladov možno vychádzať z toho, že medzi nárokmi existuje taká úzka súvislosť, že je v zmysle tohto ustanovenia vhodnejšie o nich konať a rozhodnúť spoločne. Na tento účel je nutné analyzovať judikatúru Súdneho dvora týkajúcu sa článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001 a predchádzajúceho ustanovenia Bruselského dohovoru. Potom sa v druhom kroku musia získané závery aplikovať na konanie vo veci samej s osobitným zreteľom na nároky na náhradu škody, ktoré boli v rámci neho uplatnené.

1. Judikatúra Súdneho dvora týkajúca sa pojmu „úzka súvislosť“ v zmysle článku 6 bodu 1 Bruselského dohovoru, resp. článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001

90. Podstatné črty judikatúry Súdneho dvora týkajúcej sa tejto problematiky som podrobne vysvetlila v mojich návrhoch vo veci Painer⁴⁷ a v prejednávanej veci by som sa chcela zamerať len na dôležité aspekty a na samotný rozsudok Painer⁴⁸.

a) Autonómny a doslovný výklad kritéria „úzka súvislosť“

91. Súdny dvor v zásade požaduje, aby sa pojem „úzka súvislosť“ vykladal autonómne⁴⁹ a doslovne, pretože ide o pravidlo osobitnej právomoci, ktorým sa odchyľuje od zásady právomoci súdu miesta bydliska žalovaného zakotvanej v článku 2 nariadenia č. 44/2001; pričom nemožno pripustiť výklad idúci nad rámec prípadov výslovne uvedených v uvedenom nariadení.⁵⁰

92. Podľa rozsudku Painer v súvislosti s článkom 6 bodom 1 nariadenia č. 44/2001 prináleží vnútroštátnemu súdu, aby s ohľadom na všetky materiály v spise posúdil existenciu súvislosti medzi jednotlivými žalobami, ktoré mu boli predložené, a teda rizika, že v oddelených konaniach budú vydané nezlučiteľné rozhodnutia.⁵¹

46 — Pozri jej písomné pripomienky, body 33 a 34.

47 — Návrhy z 12. apríla 2011 vo veci Painer (už citované v poznámke pod čiarou 44, bod 72 a nasl.).

48 — Rozsudok Súdneho dvora z 1. decembra 2011, Painer (C-145/10, Zb. s. I-12533).

49 — Rozsudok Súdneho dvora z 13. júla 2006, Reisch Montage (C-103/05, Zb. s. I-6827, bod 29).

50 — Rozsudok Painer (už citovaný v poznámke pod čiarou 48, bod 74).

51 — Tamže, bod 83.

b) Dostatočne úzka súvislosť a riziko nezlučiteľných rozsudkov

93. Súdny dvor zdôrazňuje, že pravidlo právomoci podľa článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001 sa zakladá na jednej strane v súlade s odôvodneniami 12 a 15 tohto nariadenia na snahe uľahčiť riadny výkon spravodlivosti, minimalizovať možnosť súbežných konaní a teda zaistiť, aby neboli v oddelených konaniach prijaté nezlučiteľné rozhodnutia. Na druhej strane však to isté pravidlo nemožno uplatniť takým spôsobom, aby umožnilo žalobcovi podať žalobu smerujúcu proti viacerým žalovaným len na ten účel, aby odobralo niektorého z nich súdom štátu, v ktorom má bydlisko.⁵²

94. So zreteľom na kritérium súvislosti Súdny dvor ďalej uviedol, že na to, aby sa rozhodnutia mohli považovať za nezlučiteľné v zmysle článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001, nestačí, že je rozdielny výsledok sporu, ale je ešte potrebné, aby bol tento rozdiel zasadený do rámca rovnakej skutkovej a právnej situácie.⁵³

c) Kritérium predvídateľnosti súdu, ktorého právomoc je z pohľadu žalovaných založená na vecných súvislostiach

95. V rozsudku Painer Súdny dvor ďalej poukázal na odôvodnenie 11 nariadenia č. 44/2001. Podľa neho musia byť pravidlá súdnej právomoci vysoko predvídateľné a musia vychádzať zo zásady, že právomoc sa všeobecne zakladá podľa bydliska žalovaného, okrem určitých presne vymedzených situácií, keď je odôvodnené iné kritérium súvislosti.⁵⁴

96. Rozdiel v právnych základoch žalôb podaných proti jednotlivým žalovaným nie je sám osebe prekážkou uplatnenia článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001, ale len ak môžu žalovaní predvídať riziko, že budú žalovaní na súde členského štátu, v ktorom má aspoň jeden z nich svoje bydlisko.⁵⁵ To platí a *fortiori* v prípade, že sa ukáže, že vnútroštátne právne úpravy, na ktorých sú založené žaloby podané proti jednotlivým žalovaným, sú v podstate totožné.⁵⁶

2. Uplatnenie kritérií uvedených v judikatúre na skutkový stav konania vo veci samej

a) Dostatočne úzka súvislosť a riziko nezlučiteľných rozsudkov

97. V prejednávanej veci vychádzajú prejednávané žaloby, ktoré sa opierajú o nárok z bezdôvodného obohatenia, resp. pokiaľ ide o žalovaného v 11. rade z neoprávneného konania, ako aj námietka ďalších nárokov na náhradu škody, ktorá bola proti žalobám uplatnená, z toho istého skutkového a právneho stavu.

98. Tento stav sa vyznačuje nárokom uplatneným proti štátnym orgánom na základe Vermögensgesetz a poukázaním spornej čiastky v prospech žalovaných v 1. až 10. rade, pri prijatí ktorej pôsobil žalovaný v 11. rade ako ich advokát a ktorej vymáhanie je teraz predmetom sporu pred občianskoprávnym súdom.

52 — Pozri v tejto súvislosti rozsudky Súdneho dvora z 27. septembra 1988, Kalfelis (189/87, Zb. s. 5565, body 8 a 9), a z 27. októbra 1998, Réunion européenne a i. (už citovaný v poznámke pod čiarou 7, bod 47).

53 — Rozsudky z 11. októbra 2007, Freeport (C-98/06, Zb. s. I-8319, bod 40), a Painer (už citovaný v poznámke pod čiarou 48, bod 79). V mojich návrhoch vo veci Painer som v bode 96 a nasl. poukázala na to, že dostatočná právna súvislosť existuje najmä vtedy, ak by nezlučiteľné rozsudky boli neprijateľné, napríklad ak sú žalovaní solidárni dlžníci alebo tvoria právne združenie, alebo ak výsledok jednej žaloby závisí od výsledku inej žaloby.

54 — Rozsudok Painer (už citovaný v poznámke pod čiarou 44, bod 75).

55 — Rozsudok Freeport (už citovaný v poznámke pod čiarou 53, bod 47). V mojich návrhoch vo veci Painer (už citovaných v poznámke pod čiarou 44) som v bode 91 a nasl. bližšie konkretizovala kritérium predvídateľnosti a dala som ho do súvislosti s existenciou jedného spoločného skutkového stavu, z ktorého vychádzajú žaloby.

56 — Rozsudok Painer (už citovaný v poznámke pod čiarou 48, body 81 a 82).

99. Skutočnosť, že sa pritom žalobkyňa proti žalovanému v 11. rade neodvoláva na bezdôvodné obohatenie, ale na deliktne právo, na tomto hodnotení nič nemení. Súdny dvor totiž objasnil, že súvislosť nárokov v zmysle článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001 nie sú nevyhnutné identické právne základy.⁵⁷ Nároky rôznych žalôb sledujú *in casu* v konečnom dôsledku ten istý cieľ, a to vrátenie omylom poukázaného preplatku.

100. Do tohto totožného skutkového a právneho stavu žalôb presne zapadajú namietané ďalšie nároky na náhradu škody. Pokiaľ ide o nároky, ktoré boli proti žalovaným uplatnené, sú tieto ďalšie nároky pre všetkých žalovaných rovnako významné. Ako správne uvádza nemecká vláda⁵⁸, ako právny dôvod platby, ktorý môžu uplatňovať žalovaní, totiž prichádza do úvahy len nárok podľa Vermögensgesetz a Investitionsvorranggesetz, čo sa pre všetkých žalovaných posudzuje podľa toho istého skutkového a právneho stavu.

101. Ako zdôrazňuje vnútroštátny súd⁵⁹, možno o tom „zmysluplne rozhodnúť pre všetkých žalovaných len spoločne“. S tým treba súhlasiť bez ohľadu na to, či pri žalovaných ide o solidárnych dlžníkov alebo o samostatných dlžníkov, z čoho podľa všetkého vychádza vnútroštátny súd.⁶⁰ Z hľadiska úspešnosti žalôb je totiž existencia alebo neexistencia ďalších nárokov na náhradu škody spoločnou predbežnou otázkou. Ak sa o nej nerozhodne spoločne, hrozia nezlučiteľné rozhodnutia. Prostredníctvom nezlučiteľných rozhodnutí by sa ale vyššie opísaný jednotný skutkový a právny stav neprijateľným spôsobom rozštiepil.

b) Kritérium predvídateľnosti súdu, ktorého právomoc je založená na vecných súvislostiach, z pohľadu žalovaných

102. Ako správne uvádza nemecká vláda⁶¹, pre žalovaných bolo na základe jednotného skutkového stavu tiež predvídateľné, že by mohli byť žalovaní v Spolkovej republike Nemecko.

103. Aj žalovaní s bydliskom v iných členských štátoch ako v Nemecku totiž museli, ako osoby, ktoré majú toho istého právneho zástupcu a ktoré spoločne vedú konanie o nárokoch na náhradu škody, totiž vedieť, že k okruhu právnych nástupcov patria aj osoby s bydliskom v Nemecku a že žaloby podané proti nim by ako takzvané „záchytné žaloby“ mohli potenciálne voči ostatných založiť súdnu právomoc na základe článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001. V tejto súvislosti sa prejednávajúca vec podstatne líši od „nezosúladených súbežných konaní“, ktoré by boli pre žalovaných nepredvídateľné, pretože by spočívali na rozdielnych skutkových stavoch.⁶²

3. Predbežný záver

104. Na základe vyššie uvedeného treba na druhú prejudiciálnu otázku odpovedať tak, že úzka súvislosť medzi viacerými žalobami, ktorú vyžaduje článok 6 bod 1 nariadenia (ES) č. 44/2001, existuje aj vtedy, ak sa žalovaní za okolností konania vo veci samej dovolávajú voči žalobkyni ďalších nárokov na náhradu škody, o ktorých možno rozhodnúť iba spoločne.

57 — Pozri v tejto súvislosti a v súvislosti s judikatúrou vnútroštátnych súdov HESS, B.: *Europäisches Zivilprozessrecht*, Heidelberg: C. F. Müller, 2010, § 6 bod 85; a TIRADO ROBLES, C.: c. d., s. 64 a nasl.

58 — Pozri jej písomné pripomienky, bod 32.

59 — Pozri bod 16 návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

60 — Tamže.

61 — Pozri jej písomné pripomienky, bod 33.

62 — Pozri bod 92 mojich návrhov vo veci Painer (už citovaných v poznámke pod čiarou 44).

C – O tretej prejudiciálnej otázke

105. Tretia prejudiciálna otázka sa týka žalovaných s bydliskom v Izraeli. Vnútroštátny súd sa v prvom rade pýta, či sa článok 6 bod 1 nariadenia č. 44/2001 vzťahuje aj na žalovaných, ktorí nemajú bydlisko v Európskej únii.

1. Výklad článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001

106. V súlade s výkladovými metódami rozvinutými Súdny dvorom⁶³ treba toto ustanovenie vykladať na základe jeho znenia, s prihliadnutím na právny kontext a jeho zmysel a účel.

a) Znenie článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001

107. Pri nevyhnutnom reštriktívnom výklade⁶⁴ článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001 vyplýva už z jeho znenia, že súdna právomoc založená na vecných súvislostiach sa môže uplatniť len na „osobu s bydliskom na území členského štátu“.

108. Z toho a *contrario* vyplýva, že žalovaní s bydliskom v Izraeli, teda mimo územia členských štátov, vzhľadom na to nespadajú do pôsobnosti článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001.

b) Článok 6 bod 1 v štruktúre nariadenia č. 44/2001

109. Ako správne uvádza nemecká vláda⁶⁵, nie je so zreteľom na právny kontext nariadenia č. 44/2001 prípustné vykladať článok 6 bod 1 nad rámec jeho znenia.

110. Za prvé treba mať na pamäti, že v prípade článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001 ide o výnimku zo zásady súdnej právomoci založenej na mieste bydliska žalovaného a že, tak ako sa ešte raz výslovne zdôraznilo v rozsudku Painer⁶⁶, výklad idúci nad rámec prípadov výslovne uvedených v uvedenom nariadení je neprípustný.

111. Po druhé treba poukázať na to, že článok 4 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 obsahuje výslovnú právnu úpravu práve pre takých žalovaných, ktorých bydlisko sa nenachádza v členskom štáte. Ak totiž žalovaný nemá bydlisko na území členského štátu, právomoc súdov každého členského štátu sa určí podľa právneho poriadku tohto členského štátu, ak nestanovia niečo iné články 22 a 23 nariadenia č. 44/2001. V prejednávanej veci však nie je uplatniteľný ani článok 22, ktorý upravuje určité výlučné právomoci bez ohľadu na bydlisko žalovaného, ani článok 23 nariadenia č. 44/2001, ktorý sa týka dohôd o súdnej právomoci, v dôsledku čoho podľa výslovného znenia nariadenia č. 44/2001 naďalej platí, že právomoc nemeckých súdov môže vyplývať len z vlastných zákonov tohto členského štátu, nie však z nariadenia č. 44/2001, ktoré v tejto súvislosti obsahuje taxatívnu právnu úpravu.

112. To je v súlade aj s odôvodnením 9 tohto nariadenia, podľa ktorého žalovaný, ktorý nemá bydlisko na území členského štátu, podlieha vo všeobecnosti vnútroštátnym normám právomoci použiteľným na území členského štátu, ktorého súdu sa doručila žaloba. To a *contrario* znamená, že nariadenie č. 44/2001 by sa na nich, až na výnimky, nemalo uplatňovať.

63 — Pozri v tejto súvislosti napríklad rozsudok Henkel (už citovaný v poznámke pod čiarou 10, bod 35 a tam citovanú judikatúru).

64 — Pozri bod 91 týchto návrhov.

65 — Pozri jej písomné pripomienky, body 38 až 43.

66 — Rozsudok Painer (už citovaný v poznámke pod čiarou 48, bod 74).

c) Zmysel a účel článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001

113. Ani teleologické úvahy nevedú k inému výsledku.

114. *De lege lata* totiž spočíva rozhodujúci zmysel a účel článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001 podľa jeho odôvodnení v tom, aby sa v záujme harmonického výkonu súdnictva minimalizovala možnosť súbežných konaní a aby sa zaručilo, že sa v *dvoch členských štátoch* nevydajú nezlučiteľné rozsudky.

115. Z toho vyplýva, že toto ustanovenie nie je vo svojej súčasnej podobe určené na riešenie prípadov, ktoré sa týkajú tretích štátov.

116. *De lege ferenda* by sa to snáď jedného dňa mohlo zmeniť, pretože už návrh Komisie zo 14. decembra 2010 na revíziu nariadenia č. 44/2001⁶⁷ sa vo všeobecnosti usiloval o rozšírenie „pôsobnosti pravidiel právomoci nachádzajúcich sa v nariadení na dlžníkov z tretích krajín“. To, akú podobu nadobudne článok 6 bod 1 nariadenia po tejto revízii, však ešte nie je možné predvídať, najmä preto, že uvedený návrh Komisie sa v tejto súvislosti obmedzil v podstate len na redakčné úpravy.⁶⁸

2. Analogické uplatnenie článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001 na prípady tretích štátov?

117. V nemeckej literatúre sa však zvažuje analogické uplatnenie článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001, ak je jeden alebo viac žalovaných usadených v inom ako členskom štáte, pokiaľ má aspoň jeden ďalší žalovaný bydlisko v členskom štáte.⁶⁹ Odôvodňuje sa to tým, že inak by dochádzalo k neprijateľnému privilegovaniu osôb s bydliskom v treťom štáte, čo nie je účelom nariadenia č. 44/2001.

118. Tento argument však nie je presvedčivý⁷⁰ už preto, že v predmetnom nariadení nie je žiadna medzera v právnej úprave a preto analógia nie je možná.

119. Nariadenie č. 44/2001 totiž problematiku osôb bývajúcich v tretích štátoch upravilo vyčerpávajúcim spôsobom vo svojich článkoch 4, 22 a 23 tým, že v prípadoch, ktoré nie sú uvedené v nariadení, odkazuje na relevantné vnútroštátne právo. Členské štáty preto môžu v tejto oblasti, ktorá nie je predmetným nariadením upravená, naďalej uplatniť vlastné právne predpisy o súdnej právomoci, pokiaľ ide o osoby s bydliskom v treťom štáte. Rozšírenie nariadenia nad rámec jeho vlastnej pôsobnosti však zostáva neprípustné.

3. Predbežný záver

120. Na základe vyššie uvedeného treba na tretiu otázku odpovedať tak, že článok 6 bod 1 nariadenia (ES) č. 44/2001 nemožno uplatniť na žalovaných, ktorí nemajú bydlisko v Európskej únii.

⁶⁷ — KOM(2010) 748 v konečnom znení, s. 8.

⁶⁸ — KOM(2010) 748 v konečnom znení, s. 27.

⁶⁹ — V tomto zmysle (v súvislosti s Bruselským dohovorom) s odkazom na úvahy o spravodlivosti a *ratio conventionis* už GEIMER, R., SCHÜTZE, R. A.: *Europäisches Zivilverfahrensrecht*. 1. vydanie. München: C. H. Beck, 1997, článok 6 body 7 a 8, a (v súvislosti s nariadením č. 44/2001) GEIMER, R. In: GEIMER, R., SCHÜTZE, R. A.: c. d. 3. vydanie. München: C. H. Beck, 2010, článok 6 bod 4 a nasl., ďalej LEIBLE, S. In: RAUSCHER, T.: c. d., článok 6 Brüssel I-VO, bod 7 s ďalšími odkazmi.

⁷⁰ — V súvislosti s touto problematikou pozri BRANDES, F.: *Der gemeinsame Gerichtsstand: Die Zuständigkeit im europäischen Mehrparteienprozess nach Art. 6 Nr. 1 EuGVÜ/LÜ*. Frankfurt: Peter Lang. 1998, s. 91 a nasl., najmä s. 95. GAUDEMET-TALLON, H.: *Compétence et exécution des jugements en Europe: règlement 44/2001, Conventions de Bruxelles (1968) et de Lugano (1988 et 2007)*. 4. vydanie. Paris: L.G.D.J., 2010, s. 255.

121. Keďže odpoveď na túto otázku je negatívna, netreba odpovedať na ďalšiu časť prejudiciálnej otázky, ktorá bola položená len pre prípad kladnej odpovede na prvú otázku, a to aký by bol právny stav, ak by mohlo byť uznanie rozsudku v štáte bydliska žalovaného odmietnuté pre nedostatok právomoci na základe dvojstranných dohôd so štátom rozhodnutia.

122. Preventívne však pre prípad, že by Súdny dvor na prvú časť tretej prejudiciálnej otázky odpovedal kladne, treba odkázať na to, že problémy s uznávaním rozhodnutí v tretích štátoch by mohli mať len ťažko dopad na výklad nariadenia č. 44/2001 a v každom prípade spadajú do oblasti rizík, ktoré nesie žalobca.⁷¹

VIII – Návrhy

123. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálne otázky Bundesgerichtshofu takto:

1. Vymáhanie plnenia poskytnutého spolkovou krajinou bez právneho dôvodu za okolností konania vo veci samej sa považuje za občiansku vec v zmysle článku 1 ods. 1 nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach aj vtedy, ak bola spolkovej krajine správnym orgánom uložená povinnosť zaplatiť poškodenému ako náhradu škody časť výnosu zo zmluvy o predaji pozemku, ale spolková krajina mu namiesto toho omylom poukáže celú kúpnu cenu a následne preplatok súdne vymáha.
2. Úzka súvislosť medzi viacerými žalobami, ktorú vyžaduje článok 6 bod 1 nariadenia (ES) č. 44/2001, existuje aj vtedy, ak sa žalovaní za okolností konania vo veci samej dovolávajú voči žalobkyni ďalších nárokov na náhradu škody, o ktorých možno rozhodnúť iba spoločne.
3. Článok 6 bod 1 nariadenia (ES) č. 44/2001 nemožno uplatniť na žalovaných, ktorí nemajú bydlisko v Európskej únii.

71 — V tomto zmysle aj LEIBLÉ, S.: c. d., článok 6 Brüssel I-VO, bod 7 s ďalšími odkazmi.